

Türkiye'nin en büyük projesi olan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) 1976'da başladı ve yapılan hesaplara göre 30 yıl sonunda 2006 yılında tamamlanacak.

Baraj göllerinde toplanacak sular, bölge iklimini büyük ölçüde değiştirecek ve toplumsal ve ekonomik yaşamda büyük değişimlere yol açacak. GAP yatırımları toplamı, 1980 yılı fiyatlarına göre 1 trilyon 834 milyon lirası buluyor.

Anadolu'da yaşayan ilk kavimler, nehirlerin azgın sularını denetim altına alabilmek için "su toplama tesisleri" kurmuşlardı. Özellikle İstanbul'da Osmanlıların içme suyu gereksinimini karşılamak amacıyla yaptıkları bentler bugün dahi çalışmaktadırlar.

Enerji elde etme, sulama ve taşkınlardan korunma amacıyla baraj ve hidroelektrik santral yapma düşüncesi Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaygınlaştı. Sanayilerin gelişmesi de nehirlerden enerji elde etmek için barajlar kurması düşüncesini oluşturdu.

Cumhuriyet Devri'nde Türkiye'de kurulan ilk baraj Ankara kenti içme suyu gereksinimini karşılamak için yapılan "Çubuk 1" barajıdır. O günden 1977 yılı sonuna kadar bu sayı 64'e ulaştı. İçinde bulunduğumuz

Atatürk'ün 100. Doğum Yılında

ATATÜRK BARAJI VE GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ

M. Hulki CEVİZOĞLU

Atatürk'ün 100. Doğum Yılı da "Atatürk Projesi" çalışmalarına sahne olacak. Atatürk Projesi iki tesisin yapımını içeriyor: Atatürk Barajı ve Atatürk Hidroelektrik Santrali.

ATATÜRK BARAJI

Fırat Nehri üzerinde Keban ve Karakaya'dan sonra üçüncü tesisimiz olacak Atatürk Barajı ve Santrali, Türkiye'nin en büyük ve dünyanın da dördüncü büyük dolgu barajı olacak.

Keban Barajı'nın yaklaşık beş katı büyüklükte olan Atatürk Barajı'nın oluşturacağı yapay göl (gölet) 940 km²'lik bir alanı kaplamakta. Göl alanında 118 adet yerleşme yeri, köy ve mahalle bulunuyor. Barajda inşa edilecek olan Atatürk Hidroelek-

trik Santrali da Türkiye'nin en büyük, dünyanın da sayılı büyük santrallerinden biri olacak. 2 milyon 400 bin kilowatt gücündeki santral üretime geçtiğinde, yılda ortalama 8.1 milyar kilowattsaat elektrik üretimi ile rekor düzeye ulaşacak.

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ

Atatürk Baraj ve Hidroelektrik Santrali'ni de içeren Proje bittiğinde, bugün Türkiye'de üretilen tüm enerjinin toplamına eşit (22 milyar kilowattsaat) elektrik üretilmesi tasarlanıyor. Proje içindeki baraj ve santraller dışında tarım, sanayi, ulaşım ve tüm alt yapı alanlarında yatırımlar yapılarak büyük gelişmeler sağlanacak.

Baraj göllerinde toplanacak sular, bölgenin iklimini büyük ölçüde değiştirerek toplumsal ve ekonomik yaşamda büyük değişimlere yol açacak. Urfa, Mardin, Gaziantep, Diyarbakır, Adıyaman ve Siirt kentlerini kapsayan proje ile ortalama 1 milyon 800 bin hektar arazi sulanması öngörüldü. Bu proje içindeki en büyük alt projeyi meydana getiren Atatürk Barajı'nın yapımı için sanki küçük bir kasaba inşa edilmektedir. Baraj bittikten sonra da kullanılacak olan yerleşme yeri 20 idare ve 107 sosyal konuttan oluşuyor.

Tüm bunların gerçekleşebilmesi kaçınılmaz olacak? Bu soru 1980 yılı fiyatlarına göre, 1 TRİLYON 834 MİLYON LİRA olarak saptandı. Tabii yıllar ilerledikçe maliyetler de artacak.

Yapımına 1976 yılında başlanan ve Türkiye'nin en büyük projesi olan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), yapılan hesaplara göre 30 yıl sonunda 2006 yılında tamamlanacak.

74 bin km²'lik bir alanı kaplayan GAP Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki verimli eski Mezopotamya Ovası (Aşağı Fırat Ovası) nı sulayacak. Aşağı Fırat ovası, Atatürk Barajı'nın güneyinde bulunan Siverek'ten başlıyor ve Siverek-Hilvan alanını, geniş ve hemen hemen düzlük olan Tek-Tek Yaylasını, Urfa-Harran Vadisini ve doğuda Mardin ovalarını içine alıyor. Proje gerçekleştiğinde bu arazilerden tüm yıl ürün alınabilecektir.

OVALARIN SULANMASI

Atatürk Barajı'nın oluşturacağı baraj gö-

lü kimi ovalardan daha yüksekte, kimi ovalardan da daha alçak düzeyde bulunuyor. Bu nedenle ovaların sulanmasının iki bağımsız sulama sistemi ile yapılması düşünüldü.

Urfa Tünel Sistemi: ile yaklaşık 492 bin 100 hektarlık arazinin sulanması öngörüldü. Sistemin içinde iki tünel bulunuyor. Bu tüneller sulama amacıyla inşa edilen dünyadaki tüm tüneller içinde en büyükler arasında yer alıyor. Urfa-Harran ovasının doğu kıyısı, Tek-Tek yaylası, Aşağı Mardin ovaları ve Güney Mardin ovaları bu tüneller ile sulanacak. 1977 yılında yapımına başlanan Urfa Tünel Sistemi tasarlandığı gibi 1986 yılında tamamlanırsa, Türkiye'nin en büyük, en geniş sulama sistemine kavuşacağız.

Hilvan Kanal Sistemi: ise Siverek-Hilvan ovalarının güney kısmını ve Mardin ovalarını sulayacak. Tamamlandığı zaman Urfa Tünel Sistemini de geçecek ve Türkiye'de bir noktadan çevirme yapılan sulama projelerinin en büyüğü olacak.

ATATÜRK BARAJI NE YARARLAR SAĞLAYACAK?

Türkiye'nin ekonomisi açısından durum nedir? Ülke böyle bir baraj ile ne kazanacak? Sıralayalım:

1. Santral tam gücüne eriştiğinde yılda ortalama 8.1 milyar kilowattsaat elektrik üretecek. Bu Keban'ın tam kapasiteye eriştiğinde üreteceği miktarın yaklaşık 5 katı.
2. Atatürk Santrali'nin bir yılda üreteceği elektrik, bir termik santralden elde edilmeye çalışılırsa, bu santral yılda yaklaşık 2 milyar ton fuel-oil tüketecektir. (Yılda 340 milyon dolar tasarruf).
3. Baraj gölünün sulayacağı alanlarda üretilen ürün miktarı 7 kat artacak. Hektar başına ortalama 25 bin lira gelir artışı tahmin ediliyor.
4. Bölgenin iklimi büyük ölçüde etkilenecek ve değişecek. Bu olumlu etkinin tarımsal ürünlerin verimini arttırırken, doğal olarak halkın refahını da arttırması bekleniyor.
5. Hayvancılık, özellikle besi hayvancılığı gelişecek.
6. Bölgede geniş bir yol ağı kurulacak.
7. Pompa istasyonlarına yapılacak elektrik bağlantıları, çevre köylerin elektriğe kavuşmasını sağlayacak.